

Delo, Ljubljana
22-09-2009

Zala Dobovšek

Arhiviranje greha

Sočasno z ustanovitvijo mednarodnega projekta Via Negativa je njegov iniciator Bojan Jablanovec, poleg daljnosežnega in temeljito premišljenega koncepta scenske predelave sedmih izvirnih grehov, napovedal tudi idejno zasnovo dogodka Via Nova, ki bi kot sklepni dogodek predstavljal reflektiran prerez večletnega ustvarjalnega procesa.

Leta 2002 se je Via Negativa prvič predstavila v slovenskem gledališkem prostoru s predstavo Izhodiščna točka: Jeza, s katero je pri nas naznanila vznik novega ustvarjalnega sistema. Specifičnost kreativnih procesov, ki so potekali po principu laboratorijskih raziskovanj, je razprla izrazne možnosti igralcem, predstave pa so sprožale vse bolj intenzivno komunikacijo z občinstvom. Statusi izvajalcev in gledalcev niso bili deležni le vsebinske nadgradnje in poudarjene integracijske funkcije, ampak so zaradi konkretnih interakcij pridobivali tudi politično, metodološko in izkustveno ostrino. K vsem predstavam so ustvarjalci Vie Negative pristopali s kolažno strukturo, ki so jo sestavljale krajše, samostojne točke posameznih performerjev. Z močnimi avtorskimi stališči in performativno nepredvidljivostjo so pronicljivo brisali meje med zasebno in igralsko pojavo ter pri tem preverjali tako sugestivnost gledalčeve percepcije kot tudi arbitrarnost ločnic med fiktivnimi in realnimi odrskimi momenti.

Dogodek Via Nova je Jablanovec skupaj z ustvarjalci (Grega Zorc, Katarina Stegnar, Marko Mandić, Barbara Kukovec, Kristian Al Droubi, Boris Kadin, Mateja Pucko, Jaka Lah, Uroš Kaurin, Katja Legin, Nataša Živković) pomenljivo umestil v muzejski ambient (Mestni muzej Ljubljana), s čimer je bila že v samem izhodišču izzvana dialektika med stvarnim zgodovinskim dokumentiranjem in občutljivo efemernostjo gledališča. Postavitev dogodka je bila zasnovana kot svojevrstna »izvedbena polifonija«, ki je obiskovalcu prepustila povsem individualno režijo ogledovanja performansov.

Format dveurnega dogodka, ki je sledil utečenemu strukturnemu vzorcu predhodnih uprizoritev Vie Negative, je ponovno aktiviral selekcijo enaindvajset kratkih epizod, ki so izhajale iz predstav celotnega repertoarja sedmih izvirnih grehov: Izhodiščna točka: Jeza, Še, Incasso, Bi ne bi, Viva Verdi, Ne kot jaz, Štiri smrti in Out. Razporejeni na treh muzejskih lokacijah so performansi v svoji kratkotrajnosti lahko za hip namišljeno doživeli stabilnost eksponatov, ki verodostojno negujejo zgodovinsko-gledališki spomin.

Z ohranjanjem notorične drže se je popolnoma nemoteno izvajalo »ekscese« in se izogibalo kakršnemu koli prilagajanju morebitnega okusa (novega) okolja, kar je le še poudarilo željo po optimalnem procesu arhiviranja. Izbor performansov in nov prostor sta kompozicijo izvedb oblikovala v avtonomen dogodek, ki je razsekal lastno zgodovino, iz nje izluščil bistvo in jo revitaliziral skozi formo gledališke razstave oziroma razstavnega gledališča.

Via Nova je sprožila obuditev nekdanjega, užitek ponavljanja in priložnost zamujenega. S spreobrnitvijo scenskih ostankov v muzejske artefakte je končani gledališki dogodek »za eno uro« privilegirano prisostvoval pri pisanju zgodovine, za hip je postal relevanten historični dokument, ki je na sebi lasten antropološki pristop izpovedal zgodbo o Vii Negativi projektu, ki je minil, kot bo minila tudi Via Nova. Mora miniti, ker jo samo minljivost lahko reši tiste prave pozabe.